

Žitije svetog Simeona Nemanje

O nasleđu svetoga manastira ovog prepodobnim ocem našim i ktitorom gospodinom Simeonom i o žitiju njegovu kakvo bi pred Bogom i ljudima

Oče, blagoslovi!

Naš sveti manastir ovaj, kao što znate, bilo je ovo mesto kao pusto lovište zverova. Kada je došao u lov gospodin naš i samodržac, Stefan Nemanja, koji je carevao svom srpskom zemljom, i kada je on lovi ovde, izvoli mu se da ovde, u ovom pustom mestu, sagradi manastir ovaj na pokoj i umnoženje monaškog čina. Jer neka je znano svima nama i drugima, da Bog, koji tvori ljudima na bolje, ne hoteći ljudske propasti, postavi ovoga vaistinu priblaženoga gospodina nam i oca, ovoga samodržavnoga gospodina, narečenoga Stefana Nemanju, da caruje svom srpskom zemljom. I pošto je obnovio očevu dedovinu i još više utvrdio Božjom pomoću i svojom mudrošću danom mu od Boga, i podiže propalu svoju dedovinu i pridobi od pomorske zemlje Zetu sa gradovima, a od Rabna oba Pilota, a od grčke zemlje patkovo, sve Hvosno i Podrimlje, Kostrc, Drškovinu, Sitnicu, Lab, Lipljan, Glbočicu, Reke, Ušku i Pomoravlje, Zagrlatu, Levče, Belicu. To sve mudrošću i trudom svojim sve ovo pridobi što mu je pripadalo od srpske zemlje, a oduzeto mu nekada nasiljem od svoje dedovine. I uz pomoć Božju vladavina njegova primila je odasvud mir i tišinu, jer ovaj vaistinu divan i strašan postade svima koji žive oko njega, pošto je vladavina njegova bila 37 godina sačuvana i cela i ni od koga povređena.

Jer kako ćemo ovoga nazvati? Vladarem li, a uz to i učiteljem? Jer utvrdi i urazumi srca sviju i nauči nas kako pravoverni hrišćani treba da drže pravu veru u Boga. Prvo na sebi blagovernost pokaza, a potom druge nauči, crkve osveti, manastire sazda, svetitelje u slast slušajući, jereje štujući, a prema monasima gajeći veliku smernost i ljubav, beznadežnim nada, ubogim zastupnik, ništima hranitelj, nage u svoj dom uvodeći odevaše ih, siročad nahrani, udovice opravda, slepim i hromim i nemoćnim i gluhim i nemim vaistinu mati postade. I prosto reći: sve svoje imanje u zajam izdade, jer postade drugi Avraam stranoprimec, zemaljski anđeo, nebeski čovek. "Stoga ga i Bog preuznese i darova mu ime koje je iznad svakoga imena"⁽¹⁾, imenu njegovu pokloniše se svi narodi.

Sam sazda manastire: prvo u Toplici svetoga oca Nikole, i drugi tamo Svetu Bogorodicu u Toplici; potom opet sazda manastir Svetog Georgija u Rasu. I svima tim manastirima satvori upravu kao što treba. A posle tih ovaj naš sveti manastir sazda, koji i posveti imenu presvete Vladičice naše Bogorodice Dobrotvorke, sazdavši od mala i do velika, i sela predade manastiru zajedno sa drugim pravima manastiru, ikonama i časnim sasudima i knjigama i rizama i zavesama, i što je pisano u zlatopečatnoj povelji njegovoj, a još je i u crkvi napisano na zidu, i sa kletvom i sa vezom da niko ne izmeni njegova predanja, kao što slušate i u ovim knjigama napred o tome reč.

Božjom pomoću i svojim trudom to sve steče. I kada je vladavina njegova uz Božje sadejstvo dobila mir i tišinu odasvud, ushte i satvori sebi prijateljem velikoga cara grčkoga, Bogom venčanoga kir Aleksu Komnena, i uze njegovu kćer za blagorodnoga i ljubljenoga sina Stefana,

koga i odredi da mu bude namesnik. A ovaj blagoverni i hristoljubivi gospodin, prečasnii starac, podvizavaše se da se u dan strašnoga suda pribroji u neki broj sa onima koji su ugodni Bogu, i kako bi kojim dobrim delima dobio ono rajsko i neiskazano naselje, naročito željaše kako bi mu bilo moguće da primi anđelski i apostolski obraz. I podvizavaše se da žurno posleduje rečima Vladike: "Uzmite jaram moj na se, jer sam krotak i smeran srcem, i naći ćete pokoj dušama vašim: jaram je moj blag i breme moje lako"⁽²⁾. Jer kaže Pismo: "Ljubav Božja privezana je u vernima"⁽³⁾. A za ovog blaženog starca sigurno se priveza ka veri njegovoj rečeno: "Ko ljubi oca ili mater više nego mene, nije mene dostojan, i ko ne uzme krsta svoga i za mnom ne ide, nije mi podoban"⁽⁴⁾. "Jer svaki koji ostavi dom ili njive ili imanje ili ženu ili decu ili braću ili oca ili mater imena moga radi, primiće stostruko i naslediće večni život"⁽⁵⁾. Bogoljubni otac naš i ktitor želeći primiti život večni, molbe uzašiljaše ka premilostivom Vladici, da ga ne liši želje.

Prošlo je mnogo vremena, pošto je sačuvao državu 37 godina u moći i snazi nepobedno i nepovređeno sa svih strana, i blagorodna deca njegova bila su podignuta u blagovernosti i čistoti.

O vladavini njegovoj i državi njegovoj ne ispisasmo po redu, što slušasmo i videsmo, da se ne umnože reči. Jer sâm Bog zna, a ni od ljudi nije skriveno koliki je bio njegov podvig za nas i za ljudska neznanja, ovoga blaženoga muža, gospodina nam i učitelja, koji ima Solomonovu premudrost, Davidovu krotost, Josifovu dobru narav; svima divan i strašan vladar vladarima i gospodar gospodarima, i prosto reći drugi mu neće biti ravan. Zato ću o ovom ukratko izložiti, da se ne umnoži pisanje.

Kada je navršio 37 godina u državi svojoj, premilostivi Vladika ne prezre moljenja njegova, kojim je uzdisao iz dubine srca, no milosrdan i trudoprimec i nagraditelj - hoće da se svi spasu⁽⁶⁾. Jer kada je došlo vreme, ovaj prozorljivi muž svu slavu i čast ovoga sveta smatraše kao ništa, i krasota ovoga sveta izgledaše mu kao i dim, a Hristova ljubav rastijaše u njemu i razaraše srce njegovo kao dom spremljen mu i prečisti sasud njegovu Svetom Duhu, pošto se nekim useljenjem u njegov um uselio Hristos i vodio ga.

I tako, poslavši, skupi svoju blagorodnu decu i sve izabrane svoje boljare, male i velike, i skupivši ih ka sebi, počeo im govoriti učeći:

- Čeda moja vazljubljeni i od mene othranjeni, evo znano je svima vama, kako Bog svojim promislom postavi mene da vladam nad vama, i kakvu ozlobljenu zemlju našu primih u početku, i pomoću Božjom i presvete Vladičice naše Bogorodice, koliku moć imadah, ne oblenih se niti pokoja dadoh sebi, dokle sve ne popravim. I Božjom pomoću dodadoh vam u dužinu i širinu, što je znano svima. A sve vas, kao i svoju decu, othranim, sve do sada, i naučih vas da se držite vere pravoverne. "A mnogi inoplemenici ustadoše na me i opkoliše me kao i pčele sat, no imenom Gospodnjim protivljah im se i odoleh njima"⁽⁷⁾. Zato i vi, čeda moja vazljubljeni, ne zaboravljajte učenja svoga i pravovernoga zakona, koji sam ja ustanovio. Jer, držeći ovo, imaćete Boga kao pomoćnika sebi i presvetu Gospođu Bogorodicu, i moju, iako grešnu, molitvu. A mene sada otpustite, vladara svoga s mirom, da vide oči moje spasenje, koje je spremio pred licem svijeta, svetlost za otkriće narodima i u slavu⁽⁸⁾ vama, pastvi mojoj. Jer vidimo kako je

"sve ljudsko što posle smrti ne ostaje, sujeta;
neće ostati bogatstvo, niti će sići slava,
jer kada smrt dođe, sve ovo će uništiti."

Zato se uzalud metemo:

"kratak je put kojim tečemo,
život naš je dim, para, zemlja i prah;
za malo se javlja, a ubrzo nestaje".

Zato je sve vaistinu sujeta⁽⁹⁾. Jer

"ovaj život je senka i san,
jer svaki zemaljski mete se ni za što,
kao što rekoše Knjige:
kada i sav svet stečemo,
tada ćemo se u grob useliti,
gde su zajedno carevi i ubogi".

Zato, čeda moja ljubljena, pustite me brzo, da idem videti utehe Izrailjeve⁽¹⁰⁾.

Ovim poukama pouči ih dobri gospodin i dobri pastir. A ovi svi mnogo su ridali i govorili mu:

- Ne ostavljaj nas sirote, gospodine, jer ti nas osveti i ti nas nauči i ti nas prosveti, pastiru dobri, koji polažeš dušu svoju za ovce⁽¹¹⁾, jer nikada u tvoje dane vuk ne ugrabi ovcu od Bogom predanoga ti stada pastve! I u svih 38 tvojih godina bismo sačuvani i othranjeni, i drugoga gospodina i oca ne poznamo osim tebe, gospodaru naš!

A on, blaženi starac, posavetova ih premudrim rečima kao otac da prestanu sa ridanjem i suzama; a Božjom voljom izabra blagorodnoga i ljubljenoga sina Stefana Nemanju, zeta bogovenčanoga kir Aleksija, cara grčkoga, i ovoga im predade govoreći:

- Ovoga imajte u mesto mene, dobri koren koji je izišao iz moje utrobe, i ovoga postavljam na presto Hristom darovane mi vladavine!

I sam ga venča i blagoslovi ga izvanredno, kao što blagoslovi Isak Jakova, sina svoga, svakim blagoslovom⁽¹²⁾, i poče ga učiti da napreduje u svakom dobrom delu u svojoj vladavini, i da bude dobroga srca prema hrišćanskom svetu, koji mu predade, Bogom pasenu od njega pastvu, govoreći mu:

- Čedo moje ljubljeno, pasi ovaj moj Izrailj, i pazi na njega, vodeći ga kao jagnje Josif!

Zapovedaše mu da se o crkvama brine i o onima koji služe u njima, svetitelje u slast da sluša, i crkvene slugu, i jereje da poštuje, i nad crnoriscima da bdi, "da bi se molili za tebe, i da ni u čem

ne budeš zazoran pred Bogom i ljudima". I drugoga svoga blagodarnoga i ljubljenoga sina, kneza Vukana, blagoslovi i postavi ga za velikoga kneza, i odeli mu dovoljno zemlje, i dade i njemu zapovesti dane ovome. I postavi ih dobri otac obojicu preda se, i govoraše im:

- "Sinovi, ne zaboravljajte mojih zakona, a srce vaše neka čuva reči moje, jer dužina življenja i godine života i sveta dodaće vam se. Milostinje i vera neka vas ne ostavljaju, privežite ih o svoj vrat i napišite na tablici srdaca svojih, i naći ćete blagodat. I pomišljajte dobro pred Bogom i ljudima. Uzđajte se svim srcem u Boga, a svojom premudrošću ne veličajte se. Na svima putevima svojim znajte da pravi budu putevi vaši i noge vaše neće se spoticati. Ne budite mudri za sebe, a bojte se Gospoda i uklonite se od svakoga zla; tada će telo vaše imati isceljenje i kosti vaše odmor. Poštujte Gospoda od svojih pravednih trudova i dajte mu prvine od svojih plodova pravednih, da bi se ispunile žitnice vaše mnoštvom pšenice, a pivnice vaše da bi vino točile. Sinovi, ne gubite snage u kazni Gospodnjoj, niti klonite obličavani od njega. Jer koga ljubi Gospod, onoga kara, i bije svakoga sina, koga prima. Blažen je čovek koji je našao premudrost i onaj smrtni koji je video razum. Jer bolje je nju kupovati, nego riznice zlata i srebra; skuplja je od dragocenoga kamenja; ne protivi joj se ništa lukavo, a slatka je svima koji joj se približuju. Svaka druga dragocenost nedostojna je, jer dužina života i godine života su u njenoj desnici, a u levici njenoj je bogatstvo i slava. Iz usta njenih izlazi pravda, a zakon i milost nosi na jeziku. Putevi njeni su putevi dobri, i sve staze su u miru. Drvo je života svima koji se drže nje i koji se oslanjaju na nju, kao na Gospoda tvrda"⁽¹³⁾. Jer ja vam dajem ovu zapoved: da ljubite brat brata, ne imajući među sobom nikakve zlobe. Ovome, kao i od Boga i od mene posađenom na prestolu mome, ti se pokoravaj i budi mu poslušan. A ti opet vladajući ne vređaj brata svoga, no imaj ga u počasti. "Jer ko ne ljubi brata svoga, Boga ne ljudi. Bog je ljubav. Zato ko ljubi Boga, neka ljubi i brata svoga"⁽¹⁴⁾. Jer o ovom sav zakon apostoli naučiše, mučenici venčani biše i proroci vise.⁽¹⁵⁾ "Zato ako hoćete i poslušate mene, dobra zemaljska uživaćete; ako li nećete i ne poslušate me, oružje će vas pojesti"⁽¹⁶⁾. A vama, sinovi moji ljubljeni, neka vam bude mir od Gospoda Boga i Spasa našega Isusa Hrista i Duh Božji neka počiva na vama, krepeći i pokrivajući vas od sviju vidljivih i nevidljivih neprijatelja i vodeći vas u miran put.

Mir budi vama, vlastelo moja i boljari! Mir budi i vama mlađi, koje vas othranih od rođenja matera vaših! Mir budi vama svima, stado Hristovo duhovno, koje mi Bog predade, i napasavši vas sačuvah nepovređene, kao dobar pastir dušu svoju polažući za vas⁽¹⁷⁾. Zato vas molim, držite uputstvo moje, oca vašega. "Boga se bojte, cara poštujte"⁽¹⁸⁾, prosvećujući crkve, da i one vas prosvete, episkope slušajući, jereje imajući u čast i prema monaškom činu imajući smernost, da se mole za vas. A vi među sobom pravdu i ljubav imajući, ne zaboravljajte milostinje. I "blagodat Gospoda našega Isusa Hrista i ljubav Boga i Oca i zajednica Svetoga Duha neka bude sa svima vama. Amin"⁽¹⁹⁾.

I posle ovoga, kao što i ranije pisasmo, predade im da među njima caruje vazljubljeni sin njegov Stefan Nemanja, i ukloni se od naroda. A oni plakahu i ridahu, gledajući kako se rastaju od takvog gospodina i pastira. I tako plakahu i ridahu, kao što se

"čuo i glas u Rami:

Rahilja oplakuje decu svoju
i ne može da se uteši!"⁽²⁰⁾

Vaistinu u nedoumici sam kako da ga nazovem. Da li gospodinom dobrim? Da li učiteljem prave vere? Ocem blagim? Pastirom, koji verom napasa predano mu stado? Prosvetiteljem crkava i učiteljem dobrih običaja i koji vazda prebiva u molitvama? Da li preizobilnim služiteljem i ljubiteljem ništih? Da li nastavnikom prave vere i učiteljem dobre vere i čistote, svetlom vasseljene? Da li nastavnikom punim vedre i uzorom krotosti i posta? Da li nastavnikom premudrosti i smislodavcem i ukrotiteljem nesmislenih? Da li čuvarom stada svoga i premudrim braniteljem sviju onih koji žive oko njega? Jer vaistinu ovo sve dogodi se na njemu. "Jer beše pun premudrosti i razuma, i blagodat Božja beše na njemu"⁽²¹⁾.

A posle svega ovoga učini da svima bude javljeno delo ovoga premudroga i divnoga muža, i blagoslovivši svet svoj, ostavi od Boga danu mu vladavinu i sve mnogo svoje izvanredno i različno, pošto se Bogu tako izvoleo i presvetoj Vladičici Bogorodici da mu neizrecivu i svetu žudnju zasiti. Razdavši sve svoje imanje ništima, iziđe od vladavine svoje i dece svoje i žene svoje, bogodanoga prvoga venca, jer ovaj ne postade učesnik drugoga braka, no učini sebe zajedničarem neiskazanoga i časnoga i svetoanđelskoga i apostolskoga obraza, maloga i velikoga, i bi mu narečeno ime gospodin Simeon, meseca marta 25, na Sveto Blagoveštenje godine 6703 (1195). U isti dan i bogodana mu žena, koja je bila gospođa svoj srpskoj zemlji, Ana, i ona primi ovaj sveti obraz, i bi joj narečeno ime gospođa Anastasija.

Kada je ovo bilo svršeno, otac naš gospodin dođe u naš manastir, koji i sazda. Svetu Bogorodicu Dobrotvorku, a gospođa Anastasija ode ka Svetoj Bogorodici u Ras. A ovaj predivni blaženi otac naš i ktitor, gospodin Simeon, prebivaše među nama u svakoj blagovernosti i čistoti, preuspevajući i učeći sve duhovnim podvigom, govoreći nama koji smo oko njega: "Uzmite jaram moj na se i naučite se od mene da sam krotak i smeran srcem, i naći ćete pokoj dušama vašim. Jer jaram moj je blag, i breme moje je lako"⁽²²⁾. Jer vaistinu otac naš gospodin Simeon satvori pisano u jevanđelju, prodade sve što imadaše i kupi jedini biser besceni⁽²³⁾, Hrista, radi koga sve učini, i upodobi se zapovesti onome mladiću, što mu Spas zapovedivši reče: "Ako hoćeš da budeš spasen, idi i razdaj sve svoje imanje ništima, i uzevši krst pođi za mnom"⁽²⁴⁾. Blaženi ovaj starac sve ovo ispunivši, ostade u ovom našem manastiru dve godine, i umnoži stado Hristovo monaškoga čina. I zažele na viši duhovni stepen uzići, videvši kako Sveto Pismo kaže: "Uklonite se od mesta svojih i rođenja svoga, jer nijedan prorok nije primljen u svojem otačastvu"⁽²⁵⁾.

Zato i bogoljubivi gospodin Simeon zažele opet otuda da iziđe i stranstvuje, da sobom ispuni sve rečeno, i nađe reč koja kaže:

"Oni koji se uzdaju u Gospoda
upodobiše se Gori Svetoj,
što se nikada neće pokolebati
neprijateljskim napastima".

Jer tako zažele izići prvo radi svetoga mesta, a drugo ću vam ukratko kazati.

Ovaj blaženi gospodin naš Simeon imadaše tri sina. Jedan najmlađi - ne mogu ga nazvati sinom, već robom - koga ljubljашe iznad svih, a i ovaj mu neodstupno rabotaše. Jer ovaj kao mlađi među svom braćom i najmlađi, i, prosto reći, videvši nemoć svoje prirode i umnoženje grehova svojih, učini kao i bludni sin, ostavivši dobroga oca i gospodina, i blaženu mater gospođu svoju, i blagorodnu, neću kazati braću, već gospodare svoje, i obnaži sve bezumljem svojim. I otidoh u tušu stranu daleko, hraneći se sa svinjama, i ne nasićavaše se njihove hrane, mrtav bi i ne ožive, izgubljen beše i na nađe se⁽²⁶⁾. Jer radi ovoga blaženi otac gospodin Simeon zažele ići u Svetu Goru, da kao pastir dobri potraži odbeglo jagnje, i da ga uzevši na rame prinese ka Ocu svome i ka svojoj volji, i da od Boga dobije nagradu radi ustranjenja od svojih, da ispuni drugu želju srca svoga i da nađe ljubljeno i zabludelo jagnje svoje. I razgovrevši se Duhom moljaše se Bogu, govoreći:

"Caru slave, jedini besmrtni, Oče neba i kreposti, i koji promislom svoje dobrote nećeš da pogine nijedan čovek, nego da se svi spasu⁽²⁷⁾, ne ostavi mene da poginem! Jer znam da je velika milost tvoja na meni i sada te, Vladiko, molim, da mi da skončam ovu trku!"

I ovo rekavši posla po bogodarovne mu sinove. Kada su se oni sastali sa svom vlastelom i boljarima, i opet po drugi put davši im blagoslov, otide odatle u Svetu Goru, meseca oktobra 8. dan, godine 6706 (1197). A gospodinu sinu svome, koji je ostao u bogodanoj mu oblasti, zapovedi da se brine o svemu zapovedenom i o ovom našem manastiru, i da se trudi o daljem napretku njegovu. A blaženi otac naš i ktitor gospodin Simeon, odlazeći postavi igumana ovom svetom mestu, izabravši prepodobna muža, po imenu Dionisija jeromonaha, i predade mu da se brine i da snabdeva stado Hristovo, koje je u ovom svetom mestu.

A on, blaženi, dođe u Svetu Goru meseca novembra 2. dan. Bogonosni i prepodobni oci, koji življahu u Svetoj Gori, primiše ga s radošću i s velikom počašću. Prvo se useli u manastir Vatoped, jer tu i nađe željeno, zabludelo svoje jagnje; i celovavši ga i uzevši ga na svoje rame, kako dolikovaše, i postavi ga sebi u službu.

I ostavši tu malo vremena, ovaj blaženi htjede da kao što i ovde opravda carstvo svoje, tako i tamo zažele da nađe mesto spasenja svima koji dolaze odasvud. I izmoli u cara kir Alekse, prijatelja svoga, pusto mesto radi ustrojenja manastira u Svetoj Gori. I uze mene grešnoga iz Vatopeda u mesto to, i uselismo se. I prepodobni otac naš ostade sa mnom u Svetoj Gori godinu i pet meseci. Ko može iskazati podvige i trudove ovoga blaženoga? Jer, vaistinu, svi koji su živeli u okolnim krajevima, divljahu mu se gledajući na njemu neiskazana Božja sahođenja, i dolažahu k njemu na blagoslov. I stu se preosvećeni i bogobojažljivi i hristoljubivi i crnorisci i ceo osvećeni klir Svete Gore ne razdvajahu od njega, diveći se tolikoj smernosti i primeru krotosti i učitelju posta i posledniku učenja svetih jevanđelja, prema rečenom: "KO hoće da bude stariji, neka bude mlađi od sviju i svima sluga"⁽²⁸⁾; i, "ako ne budete nezlobivi kao deca, nećete ući u carstvo nebesko"⁽²⁹⁾. I opet: "Blaženi su ništi duhom, jer je takovih carstvo nebesko"⁽³⁰⁾. "Blaženi su krotki ovde, jer će tamo biti naslednici carstva nebeskog. Blaženi su gladni i žedni ovde, jer će se tamo nasititi. Blaženi su milostivi ovde, jer će tamo biti pomilovani. Blaženi su čisti srcem, jer će vazda Boga gledati"⁽³²⁾ i drugo ostalo. Jer blaženi otac naš i ktitor, gospodin Simeon, ostade

izvršitelj svega ovoga, i nije bio zazoran ni u kojem dobrom običaju, no primi spasenje sa onima koji žive Hrista radi.

I stiže na livadu mira, među drveta krasna uzrastom i plodovima, na kojima poju slatke ptice, gde slušavši i požive mirnim i nemetežnim i bogougodnim životom, ukorenivši se dobro u pravoj veri i svetlo sijajući, stojaše kao divno drvo u dobrom pristaništu, to jest Svetoj Gori. A posred ove nađe nekoga željenoga monaha kao slatkoglasnu pticu i pustinoljubnu grlicu, milu utehu hristoljubivu starcu, i nekada od njega othranjeno jagnje, izdanak od ploda njegovog i cvet od korena njegovog, a tu je i dobar miris. Jer, vaistinu, zažele i počinu na livadi krasnoj, na kojoj pojaše ptica menjajući glasove, i nasićivaše se sa pet premudrih čula: gledanjem, slušanjem, mirisom, glasanjem i dodiranjem ptice. Jer iziđe iz otačastva svoga na onu svetu livadu, to jest u Svetu Goru, i nađe nekadašnji manastir, to jest Mileje, Vavedenje svete i preslavne Vladičice Bogorodice, razvaljen sasvim od bezbožnih ratnika. I drugi veći podvig uze i potruđi starost svoju, i mene, ako i nedostojna, koga je imao kod sebe gde mu rabota. Kao što ovde obnovi i ustroji sve, tako i to sveto mesto podiže, da nas ni tamo ne liši obnovljenja i pomena i utočišta.

I skupivši tu dovoljno monaha, postavi nekoga prepodobnoga muža po imenu Metodija monaha. I upravitvši sve što je na dovoljstvo manastiru i onima koji žive u njemu, ostade tu osam meseci, vršeci podvige i neiskazana duhovna dela, koja ne može iskazati um čovečji. Jer ne samo tu u manastir svoj, nego i u svoj toj Svetoj Gori i svima tu manastirima dade preizobilne milostinje, na pomen sebi i svemu svome nasledstvu.

U 7. dan meseca februara poče časna starost njegovog nešto malo slabiti. I tu odmah blaženi starac gospodin Simeon pozva mene nedostojnoga i u svakom pogledu umanjena, i poče mi sa tihošću govoriti svete i časne i slatke reči:

- Čedo moje slatko i uteho starosti moje, "sine, slušaj moje reči, prikloni uho svoje ka mojim rečima i neka ne presahnu istočnici života tvoga, sačuva ih u svome srcu. Jer su život svima koji ih nalaze. Svakim čuvanjem čuvaj srce svoje, jer od njih su ishodišta života. Ukloni od sebe oštra usta i uvredljive usne daleko od sebe odbaci. Oči tvoje neka pravo gledaju i vede tvoje da migom ukazuju na ono što je pravedno. Pravo hodi nogama svojima i ispoljavaj puteve svoje. Ne skreći ni desno ni levo, jer puteve koji su desno zna Bog, a oni s leva su razvraćeni. A ti uči ono što je pravo, a hođenje tvoje u miru da bude. Sine, pazi na moju premudrost ka mojim rečima prilazi tvoje uho, da sačuvaš moju misao dobru, a osećaj usana mojih kazujem ti"⁽³³⁾. "Čuvaj, sine, zakon oca tvoga, ne odbaci karanja matere tvoje"⁽³⁴⁾. "Sine moj, poslušaj me sada i biće blažen, jer blažen je muž koji me posluša i čovek koji sačuva puteve moje. Ne mešaj se sa bezumnima. Traži premudrosti, da poživiš. Ispravi svedočanstva u razum. Jer onaj koji kori zle primiće sebi dosadu, a onaj koji obličava nečastivoga, poreći će sebe. Ne obličavaj zle, da te ne omrzne. Obličavaj premudroga, i zavoleće te. Ukaži premudrome na krivicu i biće mudriji, a pravedniku pouku i nastaviće da je prima. Početak premudrosti je bojazan Gospodnja i savet svetih je razum, a razumevati zakon dobra je misao. Jer ovakim dobrim običajem mnogo ćeš poživeti i produžiće ti se godine života"⁽³⁵⁾.

I podigavši ruke svoje blaženi, položi ih na vrat moj grešni, i poče plakati žalosno, i slatko celovanje darujući mi poče govoriti:

- Čedo moje vazljubljeno, svetlosti očiju mojih, i uteho i čuvaru starosti moje! Evo već prispe vreme našega rastanka; evo me već otpušta Vladika s mirom, po reči njegovoj, da se ispuni rečeno: "Zemlja si i u istu zemlju ćeš poći"⁽³⁶⁾. A ti, čedo, ne tuguj gledajući moje razlučenje, jer ova je čaša svima zajednička. Jer ako se ovde rastajemo, tamo ćemo se opet sastati, gde više nema rastanka.

I podigavši svoje prečasne ruke i položivši ih na glavu moju, govoraše:

- Blagosiljajući, blagosiljam te! Gospod Bog blagosloven i pospešiće spasenje tvoje, i neka ti mesto zemaljskog dade blagodat i milost i carstvo nebesko, i neka ispravi put tečenja tvoga, kojim ranije od mene poteče, imajući nerazdvojnu sa sobom, ovde i tamo, moju iako grešnu molitvu!

A ja pavši ničice na njegove prečiste noge, sa suzama govorah:

- Mnogih i velikih darova nasladih se od tebe, blaženi gospodine moj, Simeone! Zaboravih sve, ja jadni i neblagodetni, pomešah se sa nesmislenom stokom i upodobih se njima, bivajući ubog dobrim delima, a bogat strastima, pun srama, lišen slobode u Boga, osuđeni od Boga, oplakani od anđela, na smeh bivajući besima, obličavan od svoje savesti, zlim delima svojim posramljen. I pre smrti mrtav sam, i pre suda sam sebe osuđujem, pre beskonačne muke sam sebe mučim očajanjem. Zbog toga, pripadam ka prečasnim nogama tvojim klanjajući se, ne bih li ja, neispravljeni, zbog tvojih prečasnih molitava, neko malo olakšanje dobio u strašni onaj dolazak Gospoda našega Isusa Hrista!

A kada je došao 8. dan toga meseca, reče k meni:

- Čedo moje, pošlji mi po oca duhovnoga i po sve časne starce Svete Gore, da dođu k meni, jer se već približuje dan ishoda moga!

I pošto je izvršena zapovest njegovja, dođe množastvo monaha kao dobromirisnih cvetova koji cvetaju i u toj svetoj pustinji. Kada su došli k njemu, mir i blagoslov primiše međusobno, ne dade im otići od sebe, i govoraše im:

- Ostanite kod mene dok telo moje, opevavši ga svetim i časnim vašim pesmama, ne pogrebetel!

A blaženi starac od sedmoga dana pa sve do smrti svoje ne okusi hleba ni vode, samo se svaki dan pričešćivaše svetim i prečistim tajnama, telom i krvlju Gospoda Boga i Spasa našega Isusa Hrista.

U 11. dan toga meseca videh ga kako se sprema za odlazak i rekoh mu:

- O, blaženi gospodine Simeone! Evo se već sprema blagi tvoj ishod u pokoj tvoj. Da, već sam čuo kako si blagoslovio nasljedstvo svoje, ali i sada im podaj svoj poslednji blagoslov!

A on podigavši ruke, poče sa suzama govoriti:

"Trojice sveta, Bože naš, slavim te i blagosiljam te i molim te, i predstavljam te, jer po treći put dajem blagoslov nasljedstvu mome. Gospode Svedržitelju, Bože otaca naših, Avraamov, Isaakov, Jakovljevi i semena pravednoga, sačuvaj ih i ukrepi u državi bivše vladavine moje, i pomoć presvete Bogorodice i moja, iako grešna molitva neka je sa njima od sada i do veka. A pređašnju zapoved dajem im: Imajte ljubav među sobom!⁽³⁷⁾ A ko od njih odstupi od onoga što sam im ja naredio, gnev Božiji neka proguta njega i seme njegovo!"

A ja sam na sve to rekao:

- Amin!

A kada je došao 12. dana toga meseca, reče:

- Čedo moje, donesi mi presvetu Bogorodicu, jer takav imam zavet, da pred njom ispustim duh svoj.

I kada je bila izvršena zapoved, i večer kada je nastupilo, reče:

- Čedo moje, učini ljubav, položi me na rasu koja je za moj pogreb, i spremi me potpuno na sveti način, kao što ću i u grobu ležati. I prostri rogozinu na zemlju, i položi me na nju, i položi kamen pod glavu moju, da tu ležim dok me ne poseti Gospod da me uzme odavde.

A ja sve ispunivši, izvrših što mi je on zapovedio.

A svi mi gledasmo i plakasmo gorko, gledajući na ovom blaženom starcu takova neiskazana Božja providenja. Jer kako je i ovde, u državi svojoj, molio u Boga i dade mu, tako ni do ovoga časa ne htede da se liši nijedne stvari duhovne, nego mu Bog sve ispuni. Jer, vaistinu, braćo moja ljubljena i oci, čudo beše gledati: onaj koga se svi bojahu i od koga treptahu sve zemlje, taj je izgledao kao jedan od tuđinaca, ubog, rasom obavijen, gde leži na zemlji, na rogozini, a kamen mu pod glavom, i svi mu se klanjaju, a on skrušeno moli da svijuju proštenja i blagoslova.

A kada je nastalo noć, pošto su se svi oprostili i bili blagosloveni od njega, otidoše u ćelije da vrše službe i da se malo odmore. A ja i jednoga jereja ostavih sa sobom, pa ostadosmo kod njega svu tu noć.

A kada je došla ponoć, utiša se blaženi starac, i više mi nije govorio.

A kada je nastala noć, pošto su se svi oprostili i crkvena služba, odmah se prosvetli lice blaženoga starca, i, podigavši oči k nebu, reče:

"Hvalite Boga među svetima njegovim,
hvalite ga i na tvrđi sile njegove!"⁽³⁸⁾

A ja mu rekoх:

- Koga vide te govoriš?

A on pogledavši na me, reče mi:

"Hvalite ga i na silama njegovim,
hvalite ga i po premnogoj vladavini njegovoj!"⁽³⁹⁾

I pošto je ovo rekao, odmah ispusti svoj prebožastveni duh i usnu u Gospodu.

A ja pavši na lice njegovo plakah gorko i dugo, i ustavši blagodarih Boga, videvši ovakav kraj ovoga prepodobnog muža.

Čuvši za to svi stadoše dolaziti pa se divljahu prosvetljenosti lica njegova, i govorahu:

- O, blaženi Simeone, koji si se udostojio da vidiš takvo viđenje na kraju, Vladiku svetoga kako ti daje blagodat za podvige trudova tvojih! Zato si, veseleći se, izrekao slatki glas pri izlasku duše tvoje:

"Hvalite Boga među svima njegovim,
hvalite ga i na tvrđi sile njegove,
hvalite ga i po premnogoj vladavini sile njegove!"⁽⁴⁰⁾

Blažen ćeš biti svuda, zato i blaženi glas izrekao jesi!

I posle toga, prepodobno telo njegovo uzevši, sa čašću postavismo ga posred crkve, kao što je običaj.

Kada se svršila jutrenja i kada su se sabrali bezbrojni monasi, počеше časno pojati uobičajene pesme oko prepodobnoga tela, i izvršiše rečeno: "Oni koji se boje Gospoda, slave ga"⁽⁴¹⁾. I tako mnogi narodi tada dođoše da mu se poklone i da ga sa velikom počašću poju. Pojali su prvo Grci, potom Iverci, zatim Rusi, posle Rusa Bugari, potom opet mi, njegovo stado sakupljeno.

Kada je prošlo vreme posle liturgije i kada se svršila sva uobičajena služba, svi celivaše prepodobno telo. A ja grešni objumivši blaženo telo položih ga u novi grob, kao što mi beše zapovedio i ispunih zapovest njegovu.

Pošto se skupilo mnoštvo monaha, nisam ih otpustio sve do devetoga dana, služeći mu službu svakoga dana.

Kada je ovaj blaženi otac naš prešao u večni pokoj, zavetom ostavi manastir meni grešnome u skromnom nekom stanju, u kojem mi otide, nekoga prepodobnog muža, po imenu Metodija, sa još četrnaesticom monaha. Obuze me velika tuga i bojazan, jedno od pustoši, a drugo zbog straha od bezbožnih razbojnika. Ali kako se izvoli ljubavi Bogomateri i Nastavnice naše i svetim molitvama gospodina Simeona, taj hram od nezatnog i malog uznese se u velelepnu pojavu. I posle malo vremena skupih devedeset monaha u bratstvu i sve spremih što je na potrebu manastiru.

I kada sam tu probavio osam godina, nastadoše mnogi meteži u tome kraju, jer prošavši Latini i zauzeše Carigrad, bivšu grčku zemlju, čak i do nas, i ulegoše i tu u sveto mesto, pošto je nastao veliki metež.

I kada se ovde saznalo o tome metežu, dođe mi poslanica od hristoljubivoga i blagočastivoga, Bogom izabranoga i blagoslovenoga blaženim ocem Simeonom, Stefana Nemanje, koji je vladao njegovom državom, i brata njegova, velikoga kneza Vukana. Primio sam njihovu molbu koja kaže:

"Evo, u toj zemlji uzbuniše se narodi, a blaženi otac naš, gospodin Simeon, koji nam je bio gospodar i učitelj, tamo leži. Zbog ovoga molimo tvoju molitvu, Gospoda radi, nemoj nas prezreti, uzmi časne mošti gospodina nam Simeona i prenesi ih ovamo, da se blagoslov njegov javi ispunjen na nama!"

A ja videvši koliko žele to što mole i da je potrebno to ispuniti, podigavši svoju nemoć na to počeh spremati. I ugledavši zgodno vreme da se to izvrši, došavši otvorih grob blaženoga starca, i nađoh telo njegovo časno celo i nepovređeno, koje je bilo tu u grobu osam godina. Jer tako priliči onima koji su ugodili Bogu, da su i posle svoje smrti proslavljeni, satvoriće Bog volju onih koji ga se boje i uslišaće njihovu molitvu, "sačuvaće sve njihove kosti i nijedna se od njih neće slomiti"⁽⁴²⁾. A ja uzevši njegove časne mošti, pođoh na put. I mada je bio veliki metež u tim zemljama, uz pomoć Božju i presvete Vladičice Bogorodice, i molitvama blaženoga i prepodobnoga i časnoga gospodina nam i oca Simeona, prođoh, što reče, kroz oganj i vodu, ceo i sačuvan, i ničim povređen.

I dođoh sa časnim moštima u Hvosno.

Kada je saznao vladalac sin njegov Stefan Nemanja, i brat mu knez Vukan, skupiše svetitelja i jereje i igumane sa mnogim monasima i sa boljarima svim, sa radošću radujući se i veseljem veseleći se. Došavši sa velikom čašću uzeše mošti gospodina Simeona, pesmama duhovnim blagodareći Boga. Jer kao što prekrasni Josif uze iz Egipta telo oca svoga Jakova i prenese ga u zemlju obećanu, tako i ovi bogoljubivi i blagoobrazni, sinovi njegovi sa svom državom primiše ga, radošću radujući se i veseljem veseleći se, sami noseći prečasnno telo oca svoga, i sa velikom počašću položiše ga u ovoj svetoj crkvi, u određeni mu grob, koji blaženi ranije sam sebi beše načinio. A ovo se dogodi meseca februara u 19. dan.

Neka vam je znano o ovom blaženom ocu našem i ktitoru gospodinu Simeonu, od rođenja njegova pa do smrti:

Rođenje njegovo bilo je u Zeti na Ribnici, i tamo je primio sveto krštenje. Kada je ovaj mladenac bio iznesen ovamo, uze ga episkop crkve Svetih Apostola i pomoli se nad detetom, i mirom ga pomaza, pa je tako i drugo krštenje primio. Jer sve je bilo čudno sa ovim mužem: kada je bio dete primio je dva krštenja; i opet kada je primio sveti anđelski obraz, i tu je primio dva blagoslova - mali obraz i veliki. A evo i posle uspenija njegova prečasnog tela njegovo bi dvaput sahranjeno: prvi put u Svetoj Gori, gde mu bi i usnuće, i opet otuda bi uzet i prenesen ovamo, i sa velikom počašću i krasnim slavoslovljem ovde po drugi put behu položene njegove časne mošti u grob.

Od rođenja mu 46 godina, i tu odmah po Božjoj volji primi vladavinu.

I ostade opet u vladavini 37 godina, i tu odmah primi sveti anđelski obraz.

I požive u tom obrazu 3 godine.

I ceo život njegov bio je 86 godina.

A prestavljenje blaženoga oca i ktitora gospodina Simeona bi 6708 (1200!) godine, meseca februara u 13. dan preloži se ka večnom blaženstvu.

A ti, Bože i Gospode svega, i preproslavljena Mati Gospoda i Boga Spasa našega Isusa Hrista, da ovo što je napisano bude i činjeno, da mi i oni posle nas do kraja ovoga veka časnim molitvama oca našega i ktitora slušamo ono što se govori, i posledujući da činimo sve što je ugodno Bogu, gledajući na podvige i življenje ovoga preblaženoga oca našega, u kojima je sladost i veselje, pominjući Boga, veseleći se u Bogu.

Um naš, dakle, neka bude na nebesima u gledanju na krasote rajске, na obitelji večne, na anđeoske horove, na onaj život, gde li su kako li su duše pravednika ili grešnika; kako li će se javiti veliki Bog i Spas naš Isus Hristos, prema onoj prosvetenoj reči:

"Nebesa će proći sa hukom,
vazdusi spaljeni će se razrušiti,
zemlja i što je na njoj i dela biće sažeženi!"⁽⁴³⁾

Kakvo li će tu svaka duša savršeno telo dobiti?

Kakvo li će biti zborište to mnoštvo ljudi od Adama, do kraja sveta?

Kakvo li će biti Hristovo strašno i od sunca svetlije lice?

Kakav li ćemo glas njegov čuti, da li pravednicima koje prima u carstvo nebesko ili grešnicima koje šalje u večnu muku?

Ovo treba, ljubljena braćo moja, da brinemo i pomišljamo, u ovom da živimo, jer smo van sveta, jer život na nebesima imamo⁽⁴⁴⁾, ovaj život u miru provodeći, nadu imajući da ćemo u Hristu Gospodu našem steći nadu večnih dobara, zastupništvom presvete Vladičice naše Bogorodice i Dobrotvorke, i molitvama prepodobnoga i blaženoga oca našega i ktitora gospodina Simeona.

Biblijski citati

1. Flp. 2, 9
2. Mt. 11, 29-30.
3. Upor. 1 Jn. 4, 12.
4. Mt. 10, 37-38.
5. Mt. 19, 29; Mk. 10, 29-30.
6. 1 Tim, 2, 4.
7. Ps. 117, 10.
8. Lk. 2, 29-31.
9. Propov. 1, 2.
10. Lk. 2, 25.
11. Jn. 10, 15.
12. Post. 27, 28-29.
13. Priče 3, 1-18.
14. 1 Jn. 4, 20. 8. 21.
15. Mt. 22, 40.
16. Is. 1, 19-20.
17. Jn. 10, 11.
18. 1 Petr. 2, 17.
19. 2 Kor. 13, 13.
20. Mt. 2, 18.
21. Lk. 2, 40.
22. Mt. 11, 29-30.
23. Mt. 13, 46.
24. Mt. 19, 21.
25. Lk. 4, 24.
26. Upor. Lk. 15, 24!
27. 1 Tim. 2, 4.
28. Mk. 9, 35.
29. Mt. 18, 3.
30. Mt. 5, 3.
31. Lk. 6, 21.
32. Mt 5, 3-8.
33. Priče 4, 20-5, 2.
34. Priče 1, 8.
35. Priče 8, 32-34 i 9, 6-11.
36. Post. 3, 19.
37. Jn. 15, 12.

38. Ps. 150, 1.
39. Ps. 150, 2.
40. Ps. 150, 1-2
41. Ps. 14, 4.
42. Ps. 33, 21.
43. 2 Petr. 3, 10.
44. Flp. 3, 20.

Komentari

Naš sveti manastir ovaj - Studenica, manastir svete Bogorodice Dobrotvorke (Evergetide), koji je podignut između 1183. i 1196. godine. Zadužbina Stefana Nemanje, u monaštvu Simeona, dobila je svoj ustav ili tipik od Svetog Save za vreme njegova upravljanja manastirom po dolasku iz Hilandara, oko 1207. Uvodni deo *Studeničkog tipika* čini oko *Žitije svetog Simeona*, po žanru ktitorsko žitije. Otuda se prilikom pominjanja "ovog manastira", "ovog mesta" i sl. u tekstu misli na Studenicu.

Propalu svoju dedovinu - O granicama srpske zemlje pod Nemanjinom vladavinom i identifikacijom pojedinih oblasti: K. Jireček, *Ist. Srba* I 157, II 7. Raban je, u stvari, Arbanija, a "oba Pilota" (Gornji i Donji) su u zaleđu Skadra, uglavnom u današnjoj albanskoj Malesiji. Patkovo je u jugozapadnoj Metohiji (današnji Has) između Đakovice i Prizrena s desne strane Belog Drima. Hvosno - severni deo Metohije, u izvorištu Belog Drima, odn. oko Peći. Podrimlje - srednje porečje Belog Drima u Metohiji, oko današnjeg Orahovca. Kostre - središnji deo Kosovske kotline (Štimlje). Drškovina - porečje reke Kline (u srednjem veku - Knine), leve pritoke Belog Drima, u Metohiji. Sitnica - oblast oko istoimene reke na Kosovu polju. Lab - oko reke istog imena na Kosovu. Lipljan - na Kosovu polju Globočica (Dubočica) - u porečju Jablanice, leve pritoke Južne Morave oko današnjeg Leskovca. Reke - na levoj obali Južne Morave u podnožju Jastrepca prema ušću Moravice. Uška - istočno od Globočice oko Nišave i Vlasine. Pomoravlje - oko Južne Morave, nedovoljno jasna ubikacija. Zagrlata - oko Đunisa između Jastrepca i sastava dveju Morava. Levče - i danas pod tim imenom u izvorištu Lugomira. Belica - oko reke Belice, pritoke Velike Morave (oko Jagodine), severno od Levča. Videti o tome još: M. Dinić, *Srpske zemlje u srednjem veku*, Beograd 1978, 72-75, sa kartom; *Istorija srp. naroda* I, 258 (J. Kalić) i karta M. Blagojevića na str. 303. Pod "grčkom zemljom" podrazumeva se teritorija vizantijske države, pod neposrednom vlašću vizantijskog cara.

Svetitelje - U starom slovenskom odn. srpskom jeziku to su arhijereji, episkopi, vladike.

Drugi Avraam, stranoprimec -

Manastire - Sveti Nikola u Toplici, crkva u neposrednoj blizini Kuršumlje, u kojoj je od 1220. godine sedište topličke episkopije. Sveta Bogorodica u Toplici, na ušću reke Kosanice u Toplicu, sada u ruševinama. Sveti Georgije (Đorđe) u Rasu - Đurđevi Stupovi kod Deževe u Starom Rasu, podignuti 1170/71. Vid.: J. Nešković, *Đurđevi Stupovi u Rasu*, Raška baština 1 (Kraljevo 1975) 149-159 sa pregledom dotadašnje literature.

Zlatopečatna povelja - Studenička hrisovulja se nije sačuvala ni u originalnom svitku ni u zidnom ili kakvom drugom prepisu. Svojevrni pokušaj rekonstrukcije sadržaja: M. Blagojević, "Zakon svetoga Simeona i svetoga Save", Sava Nemanjić - Sveti Sava 129-166.

Aleksa Komnen - Vizantijski car Aleksije III. Anđeo, a ne Komnin (1195-1203). "Aleksije III je tipičan proizvod ovog doba opadanja. Krajnje vlastoljublje spojilo se u njemu sa kukavičkom slabošću. Kao da je hteo da karikira velike vladare iz dinastije Komnina, ovaj sujetni slabić nazivao je sebe Komninom, jer mu ime Anđela nije izgledalo dovoljno otmeno" (G. Ostrogorski, *Istorija Vizantije*, Beograd 1969, 383). Aleksijevom ćerkom Evdokijom bio je oženjen srednji sin Nemanjin, Stefan, sve dok je 1201. ili 1202. nije oterao u Carigrad. O Evdokiji i Stefanovom prvom braku: N. Radojčić, "Prva ženidba Stefana Prvovenčanoga", *Glas SKA 90 (1912)* 268-292; J. Radonić, *Jevdokija prva žena Prvovenčanoga*, Slike iz istorije i književnosti, Beograd 1938, 82-89; M. Laskaris, *Vizantijske princeze u srednjovekovnoj Srbiji*, Beograd 1926, 7-8.

Solomonovu premudrost - Iz večernje stihire na "Gospodi vazvah", za praznik cara Konstantina i carice Jelene (21. maj).

Kada je navršio 37 godina u državi svojoj - Sabor u Rasu i abdikacija Stefana Nemanje, kao i njegovo zamonašenje, dogodili su se 1196. godine. Prema tome, i ovde je godina vizantijske ere verovatno trebalo da bude 6704, a pogreškom napisana 6703. Takvu pretpostavku vid. kod F. Barišića, *Hronol. problemi* 55 i nap. 64.

Sve ljudsko - Samoglasna pogrebna stihira Jovana Monaha, glasa trećeg, iz čina opela (csl. početak: "Veja sujeta čelovječeskaja").

Kratak je put - Prema Jak. 4, 14 stihira stihovna u petak na večernji, glasa trećeg ("mertven", grč. "nekrosimon"), u oktoidu.

Ovaj život - Sedilna posle treće pesme pogrebnog kanona, glasa šestog, u činu opela (csl. početak: "Voistinu sujeta vsjačeskaja").

Svih 38 tvojih godina - Po F. Barišiću, *Hronol. problemi* 55, nap. 63a) ovo bi trebalo da bude očigledna greška prepisivača, umesto 37 kao na drugim mestima.

Stefana Nemanju - Drugog (srednjeg) sina Nemanjina, Stefana Nemanjića, potom prvovenčanog kralja Srbije. Na ovom saboru Stefan nije "venčan" za kralja, već je samo uzdignut na presto velikog župana srpskog. U istorijskoj nauci se dosta raspravljalo o mogućnim razlozima za postavljanje mlađeg sina za vladara umesto najstarijeg po pravu prvorodstva. Obično se razlozi vide u dejstvu političke promene u Vizantiji: 1195. je prevratom stupio na presto Aleksije Anđel, Stefanov tast, a Stefan je stekao visoku titulu sevastokratora. O tome: *Istorija srp. naroda* I, 263-264 (S. Ćirković).

Kneza Vukana - Vukan je najstariji sin Nemanjin, koji nije nasledio Nemanju uprkos pravu prvorodstva (primogeniture). Oblast kneza Vukana je Zeta ("Kraljevstvo Dalmacije i Duklje"). Sava potom ne pominje sukob između braće, do koga je došlo posle Nemanjine smrti u Hilandar (1199), u razdoblju od 1202. do 1205. godine.

Kao Isak Jakova - Analogija je u okolnosti da Jakov, mada drugi sin, dobija očev (Isakov) blagoslov, umesto prvoga sina, Isava. Vid.: Post. 27, posebno stihovi 36-37, 40-41 itd.

Svetu Bogorodicu Dobrotvorku - Studenica je posvećena Bogorodici "Dobrotvorki" (Evergetidi), kao istoimeni manastir u Carigradu. Gospođa Anastasija - Vid. komentar na str.

Oni koji se uzdaju - Treći antifon drugog glasa na vaskrsnoj jutrenji u nedelju, u oktoihu.

Skončati trku - Poređenje života sa trkom je biblijsko, po apostolu Pavlu: 2 Tim. 4, 7-8; 1 Kor. 9, 24-26.

Najmladi - Sava govori o sebi, skrivajući se iza bezimenoga trećeg lica.

Dionisija jeromonaha - Na spoljnjem južnom zidu studeničke glavne crkve nalazi se uklesan natpis: "Pomeni Gospodi raba svojega Dionisija bivšago prvoga igumena svetago mesta sego. Meseca juna počiva 1 dan". Vid. o tome natpisu u pitanju "prvog igumana" Studenice: S. Mandić, *Drevnik*, Beograd 1975, 89-95 ("Prvi igumani manastira Studenice").

Vatoped - Jedan od vodećih grčkih manastira u Svetoj Gori (danas je drugi po rangu, odmah posle Velike Lavre). Osnovan malo pre 985, za života sv. Atanasija Atonskog, osnivača prvoga velikog manastira u Svetoj Gori Velike Lavre (963). Vid.: Mendieta, *Mount Athos* 33, 62 par. 1, 72. Kao što se zna iz drugih izvora, Sava se zamonašio u Rusiku-Pantelejmonu, ali je odmah potom prešao u Vatoped i tu dočekao oca. Npr. Teodosije, *Žitije svetog Save*, Beograd 1984, 14-22 i d.

Izmoli u cara kir Alekse - O tome vid.: F. Barišić, *Hronol. problemi* 31 i d. Sava ne imenuje ovde "mesto to", no u pitanju je zapusteli manastirić Hilandar u Milejama (vid. i članak M. Živojinović, *Manastiri Hilandar i Mileje*, *Hilandarski zbornik* 4 (1978) 7-14). Godinu i pet meseci - to znači do smrti 13. februara 1199, računajući od polaska iz Studenice 8. oktobra 1197. (Barišić, tamo 56).

Neiskazana Božja sahođenja - Slikovit izraz za čudesna dejstva božanskih sila u čoveku, jer Bog tada kao da silazi ("sahodi") sa svojih visina u nizinu čovekovog bića.

Livadu mira - Motiv iz arenge *Hilandarske povelje* Stefana Nemanjića iz 1200-1202, svakako dobro poznate Svetom Savi. To je opšte mesto srednjovekovne književnosti, o čemu S. Radojčić, *Hilandarska povelja Stefana Prvovenčanog i motiv raja u srpskom minijaturnom slikarstvu*, *Hilandarski zbornik* 1 (1966) 41-50 (= isti, *Uzori i dela starih srpskih umetnika*, Beograd 1975, 33-43). Livada mira je raj, a Sveta Gora kao ta livada - raj na zemlji; ptica koja se tu pominje je sam Sava monah, kao što izričito i kaže Stefan Nemanjić.

U 7. dan - U rukopisu kao da stoji **šī**(17), ali to će pre biti **šī-**, oznaka za redni broj (kao npr. 7-i!). Vid.: V. Ćorović, *Spisi sv. Save* 166. O tome F. Barišić, *Hronol. problemi* 55, nap. 63 b); u istoj raspravi i o datumima koji slede.

Od sedmoga dana - Ispravljena očigledna pogreška u rukopisu: "od sedmoga na deseti dan" = od sedamnaestoga dana, tj. od ~~31~~-dana; vid. gore.

U 11. dan - Ispravljeno prema analizi F. Barišića, *Hronol. problemi* 55, nap. 63 b). U rukopisu inače, stoji ~~KB~~ = 22.

12. dan - Ispravljeno prema sugestiji F. Barišića, na navedenom mestu i u istoj napomeni. U rukopisu je isto ~~KB~~ = 22.

Donesi mi presvetu Bogorodicu - Ikonu presvete Bogorodice. U Hilandaru se čuva vizantijska mozaična portativna ikona s kraja XII veka, za koju se po predanju smatra da je to ona ikona pred kojom je izdahnuo Simeon Nemanja. Reprodukcijska u monografiji *Hilandar*, Beograd 1978, 59 (D. Bogdanović - V. J. Đurić - D. Medaković).

Uobičajene pesme - To su pogrebne pesme, ali iz čina monaškog pogreba, koji se dosta razlikuje od opela svetovnjaka (laika). O tome: L. Mirković, *Liturgika* II, 2, 184-186.

Mnogi narodi - Važan podatak o ekumenskom, svepravoslavnom karakteru svetogorske monaške zajednice. Glavninu monaha krajem XII veka činili su, naravno Grci, no potom se nižu i po broju i po ugledu Iverci (Gruzinci, Đurđijanci), Rusi, Bugari i Srbi. Đurđijanci su imali svoj manastir Ivron, Rusi - Pantelejmon, Bugari - Zograf, a Srbi - Hilandar.

Do devetoga dana - Devetog dana po smrti, kada se po tipiku vrši pomen, panihida. Panihida se inače "vrši nad umrlim za vreme dok je još izložen u domu pre pogreba, zatim u 3, 9. i 40. dan posle smrti" (L. Mirković, *Liturgika* II, 2, 179).

Metodija - Tako revidirano prema originalu. Bašić i Mirković, međutim, ovo mesto pogrešno razumeju. Bašić: "u nekom malom broju, iz koga mi otide neki prečasni muž, po imenu Metodije, ostaviv me sam petnaestoga" (*Stare srpske biografije* I, Beograd 1924, 22). Mirković: "Kada je ovaj blaženi otac naš prešao na večni pokoj, zavetom ostavi manastir meni grešnome u malom nekom načinu (broju), iz koga mi otide neki prepodobni muž imenom Metodije, monah sam petnaesti" (str. 131). U stvari, nije otišao Metodije, već Simeon, a ostaju sa Savom Metodije i još četrnaestorica monaha. Upor. objašnjenje *Hilendarskog tipika*, na str. 48. u ovoj knjizi.

Osam godina - Počev od 1199, to je 1207. Carigrad je pao još 13. aprila 1204. Sava izgleda računa od smrti Simeonove 1199. sve do vremena kada dobija poziv iz Srbije, što znači da je u Svetoj Gori još dve godine posle pada Carigrada. To se vidi iz saopštenja da je Simeonovo telo ležalo u grobu "osam godina" (str. 27). Upad Latina u Svetu Goru datira se obično oko 1205: F. Barišić, *Hronol. problemi* 50; D. Anastasijević, *Godina prenosa moštiju sv. Simeona iz Hilandara u Studenicu*, Bogoslovlje 1 (1926) 75 i d.

Hvosno - Oblast u severnom delu Metohije, na severoistok od Peći. Sava se u Hvosnu zadržao verovatno kao u pograničnom mestu odn. oblasti gde se već morala nalaziti crkva ili manastir, potom od 1220. godine sedište nove svetosavske (hvosnanske) episkopije. Relja Novaković zaključuje da se pod mestom Hvosno ovde podrazumeva Studenica Hvosnanska: *O nekim*

pitanjima područja današnje Metohije krajem XII ili početkom XIII veka", Zbornik radova Vizantološkog instituta 9 (1966) 203; V. Korać, Studenica Hvostanska, Beograd 1976, 139.

Svetitelja - Raškog episkopa.

Josif - U povesti o pogrebu praoca Jakova u Post. 50, 13-14.

Ovoj svetoj crkvi - Studenici.

Neka vam je znano - Sažeti pregled Nemanjinog života.

Ribnica - Na mestu kasnije Podgorice.

Crkva svetih Apostola - Stara crkva Petra i Pavla u Rasu kod današnjeg Novog Pazara podignuta još u IX ili X veku, sedište raškog episkopa, pod jurisdikcijom Ohridske arhiepiskopije do 1219. odn. 1220. godine.

Drugo krštenje - U stvari to nisu dva krštenja već je drugi put ponovljen (ili prvi put obavljen) čin miropomazanja. Sam čin krštenja se u pravoslavnoj crkvi ne ponavlja ako je izvršen u rimokatoličkoj crkvi. Iz samog teksta se vidi da je to bila samo molitva (posebna molitva za primanje pravilno krštenih inoveraca) sa činom miropomazanja. O tome upor.: L. Mirković, *Liturgika* II, 2, 65-66.

Prestavljenje... 6708. godine - Prema sugestiji F. Barišića, to je prepisivačka pogreška; trebalo je da stoji 6707. godine - 1199. *Hronol. problemi* 51, 54-56.